

อริยสัจ 4

นำเสนอโดย พระสมภพ สทฺธาธิโก

อริยสัจ หรือ จตุราริยสัจ หรืออริยสัจ 4 ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ที่พระโคตมพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญาอันยิ่งย่อมเป็นไปเพื่อเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ และ เพื่อนิพพาน เป็นหลักคำสอนหนึ่งของพระโคตมพุทธเจ้า แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยบุคคล หรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ มีอยู่สี่ประการ คือ

1. ทุกข์ (Dukkha) คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น ได้แก่ชาติ (การเกิด) ชรา (การแก่ การเก่า) มรณะ (การตาย การสลายไป การสูญสิ้น) การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่สมหวังในสิ่งนั้น กล่าวโดยย่อ ทุกข์ก็คืออุปาทานชั้น 5 หรือชั้น 5

2. สมุทัย (Samudaya) คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์อย่างแท้จริง คือ ความทะยานอยาก ทำให้มีภพอีก เป็นไปกับความกำหนัด ด้วยอำนาจความเพลิดเพลิน เพลิดยิ่งในอารมณ์นั้น ๆ ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา-ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ทางกามารมณ์, ภวตัณหา-ความทะยานอยากในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยภวทิฏฐิหรือสัสสตทิฏฐิ และ วิภวตัณหา-ความทะยานอยากในความปราศจากภพ ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยวิภวทิฏฐิหรืออุจเฉททิฏฐิ

3. นิโรธ (Nirodha) คือ ความดับทุกข์ (ก็ข้อนี้แหละเป็นความดับทุกข์) (ความดับโดยสิ้นกำหนด โดยไม่เหลือแห่งตัณหานั่นนั่นแหละใด) จาโค ความสละตัณหานั้น, ปะภินิสสัคโค ความวางตัณหานั้น, มุตติ การปล่อยตัณหานั้น, อะนาละโย ความไม่พัวพันแห่งตัณหานั้น [1]

4. มรรค (Magga) คือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่นิโรธหรือนำไปถึงความดับทุกข์ ความดับโดยสิ้นกำหนด โดยไม่เหลือแห่งตัณหา มีองค์ประกอบอยู่แปดประการ คือ

1. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ
2. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ
3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ
4. สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ
5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ
6. สัมมาวายามะ พยายามชอบ

7. สัมมาสติ ระลึกชอบ

8. สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ

ซึ่งรวมเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง

กิจในอริยสัจ คือสิ่งที่ต้องทำต่ออริยสัจ 4 แต่ละข้อ ได้แก่

1.ปริยญา - ทุกข์ ควรรู้ คือการทำความเข้าใจปัญหาหรือสภาวะที่เป็นทุกข์อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เป็นการเผชิญหน้ากับปัญหา

2.ปหานะ - สมุทัย ควรละ คือการกำจัดสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ เป็นการแก้ปัญหาคือเหตุต้นตอ

3.สังฉิกิริยา - นิโรธ ควรทำให้แจ้ง คือการเข้าถึงภาวะดับทุกข์ หมายถึงภาวะที่ไร้ปัญหาซึ่งเป็นจุดมุ่งหมาย

4.ภาวนา - มรรค ควรเจริญ คือการฝึกอบรมปฏิบัติตามทางเพื่อให้ถึงความดับแห่งทุกข์ หมายถึงวิธีการหรือทางที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย

กิจทั้งสี่นี้จะต้องปฏิบัติให้ตรงกับมรรคแต่ละข้อให้ถูกต้อง การรู้จักกิจในอริยสัจนี้เรียกว่ากิจญาณ

กิจญาณเป็นส่วนหนึ่งของญาณ 3 หรือญาณทัสสนะ (สังญาณ, กิจญาณ, กตญาณ) ซึ่งหมายถึงการหยั่งรู้ครบสามรอบ ญาณทั้งสามเมื่อเข้าคู่กับกิจในอริยสัจทั้งสี่จึงได้เป็นญาณทัสสนะมีอาการ 12 ดังนี้

1.สังญาณ หยั่งรู้ความจริงสี่ประการว่า

1.1ทุกข์ นี่คือทุกข์

1.2สมุทัย นี่คือเหตุแห่งทุกข์

1.3นิโรธ นี่คือความดับทุกข์

1.4มรรค นี่คือทางแห่งความดับทุกข์

2.กิจญาณ หยั่งรู้หน้าที่ต่ออริยสัจว่า

2.1ทุกข์ ทุกข์ควรรู้

2.2สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ควรละ

2.3นิโรธ ความดับทุกข์ควรทำให้ประจักษ์แจ้ง

2.4มรรค ทางแห่งความดับทุกข์ควรฝึกหัดให้เจริญขึ้น

3.กตัญญู หยั่งรู้ว่าได้ทำกิจที่ควรทำได้เสร็จสิ้นแล้ว

3.1ทุกข์ ได้กำหนดรู้แล้ว

3.2สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ได้ละแล้ว

3.3นิโรธ ความดับทุกข์ได้ประจักษ์แจ้งแล้ว

3.4มรรค ทางแห่งความดับทุกข์ได้ปฏิบัติแล้ว

แหล่งที่มา

https://th.m.wikipedia.org/wiki/อริยสัจ_4